

CZU: 821.135.1.09:159.923.2:616.89(048)

EFFECTUL DE OGLINDĂ – UN PROIECT TRANSDISCIPLINAR**Recenzie la volumul: *Efectul de oglindă*. Coordonator: Sanda-Maria ARDELEANU. Iași: Lumen, 2023, 150 p.**

În epoca globalizării cunoașterea primește noi contururi prin intermediul tehnologiilor. Concomitent se relevă din ce în ce mai mult tendința de propria proiecție, identificată, reconfigurată, perfecționată, optimizată, ceea ce argumentează o predilecție pentru mitul lui Narcis.

Un studiu important constituie produsul proiectului „Efectul de oglindă” (Lumen, 2023), coordonat de profesorul universitar Sanda-Maria Ardeleanu. Narcisismul este analizat din optica paradigmei propuse de coordonatoarea Sanda-Maria Ardeleanu, profesorul universitar, și participanții acestui proiect transdisciplinar: Beletristică-Psihiatrie / Antropologie. Obiectivele principale constituie: explicarea diferențiată a narcisismului, în dependență de timp; abordarea mai multor modele științifice; explicarea concilierii științifice în ce privește noțiunea de narcisism; investigarea narcisismului la unii scriitori români din secolul al XX-lea.

În *Argument* fondatoarea Lectoratului francez și a Alianței franceze de la Suceava Sanda-Maria Ardeleanu enumeră cum a fost selectat registrul tablei de materie: „Narcisism în: spectru psihiatric, cheie „bipolară”, registru biologic, solfegiu psihanalitic, tonalități egolatre, tonalități egocentrice, tonalități egotiste, accente autiste, oglinzi artistice”. Argumentând distribuția metodologică în baza investigației artiștilor vizați: „Autorii au fost aleși și distribuiți așa încât să îndeplinească cerințele metodei care converge spre o amplă autopsie psihologică, pe falii fenomenologice și totodată cognitive, mereu cu expunere etiologică” (p. 10).

Narcisismul își revendică drepturile de existență de la mitul lui Narcis, trecut în spațiul artistic de Ovidiu în *Metamorfoze*, cunoaște mai multe variante încă în perioada antichității. În diferite timpuri atitudine față de reflecție suferea anumite mutații, determinate de conceptul timpului. Odată cu studiul lui S. Freud narcisismul se dezvăluie ambivalent. Perspectivile narcisiste se schimbă odată cu dezvoltarea științelor și a tehnologiilor care pun din ce în ce mai mult accent pe propria persoană. Astfel pictura, imaginea fotografică, literatura, chiar și produsele de pe ecranul telefonului mobil contribuie la o atenție exagerată a eului. Prin intermediul mai multor științe fenomenul narcisist permite să înțelegem mai bine angoasele timpului, așteptările și dorințele acestuia.

Este o carte cu text, cu fotografii de epocă și cu desene reproduse de Ioan Florin Diaconu. Astfel lucrarea apare nu doar o sinteză metodologică, dar și o prezentare a contextului vizual în care a trăi și a activat scriitorii interpretați.

În acest ansamblu de narcisism este invitat și cititorul să fie un coparticipant al marelui experiment de diagnosticare interpretativă. Începe acest exercițiu chiar coperta. Pentru a explica acest aspect voi utiliza metoda lui J.-J. Wunenburger, explicată în *Mito-foria: formele și transformările mitului*. Este un capitol esențial din cartea sa *Imaginarul* pentru perceperea mitului de la imaginarul social la cel transcendent, de la cunoașterea generală spre cea individuală, unde componentele rațional și emoțional, identitate și manipulare se împletesc într-un subiect de polemică dintre *logos* și *mythos*.

Noțiunea de *mito-foria* apare din necesitatea pe care o sesizează cercetătorul în investigațiile sale cu privire la mit. Sistematizând informațiile după viziunile mai multor autori, J.-J. Wunenburger insistă la o deconstrucție noțională în favoarea procesului de vitalizare a mitului. Deși oferă foarte bine teoriile, scopul său este de a evada din acestea pentru a ajunge la o altă percepere a mitului, văzut ca un proces, ca un timp în care cel care interpretează mit oferă o proprie *narație* și respectiv devine o componentă a mitului continuu în transformare.

Revenind la acest dialog dintre studiu ca un produs de cercetare, dar și un obiect care implică cititorul într-o relație de subiect-obiect, elucidăm coperta cărții *Efectul de oglindă* realizată de I. C. Corjan, care a inserat imaginea cunoscută a lui John William Waterhouse *Echo și Narcis*, realizată în 1903. Volumul apărut în 2023 relevă în planul *mito-phoriei* o transformare: planul de reflecție în care privește Narcis nu mai este râul, dar este ecranul telefonului mobil, specificând prin nuanțele ecranului o inscripție *Instagram*.

Astfel sesizăm în procesul de transportare a imaginii lui Narcis din mitul văzut ca o sursă de inspirație pentru pictorul englez preraphaelit modificarea planului schimbă și coordonata cunoașterii lui Narcis a propriei ființe. Mărirea ecranului în această ipostază explică rolul acordat realității virtuale. Sigur remarcăm că și stihia apei, din optica transcendenței, cooptează și legătura cu lumea virtuală. Totuși cadrul natural devine o componentă a unei reuniuni cu universul, Narcis fiind o componentă a frumuseții încadrată într-un univers de descoperire și de refuz concomitent. Aluzia de accesare anume a acestei rețele de socializare explică rapiditatea informației de care dă dovadă cititorul în accesarea acestui post. Interesul pentru propria imagine devine obsesivă în acest secol. Totuși există o puritate în această imagine în care Narcis se acceptă așa cum este, fără retușări, corectări, mutilări de ordin fotoshop. În fața acestei coperte apar mai multe întrebări: Cât timp cititorul acordă timp lecturii sau evadării în telefonul mobil? Secvențele de ecran care se perindă vertiginos sunt de fiecare dată de valoare? Cum își acordă acest timp sie însuși? Ce rol îi atribuim lui Echo care mai are abilitatea de a nu fi doar axată pe sine însuși?

Aceste și multe întrebări care survin, determină cercetarea Roxanei Chiriță și a Oanei-Cornelia Gorduza care abordează *Narcisism în spectrul psihiatric*. Articolul nu se limitează la conceptul freudian, dar relevă și calități și vicii, care sunt raportate la relațiile eului față de sine și față de ceilalți. Raportat la contextul secolului al XXI-lea „Narcisismul este o etichetă care se pune tot mai mult” (p. 17).

Ioan Florin Diaconu și Bogdan C.S. Pîrvu analizează *Narcisismul în cheie „bipolară”*. Este diferențiat narcisismul în cheie înaltă, fiind reprezentat prin Alexandru Macedonski și narcisismul în cheie gravă, abordat prin Mateiu I. Caragiale. Este un articol care pune accent pe aspectele biografice, documente istorice, argumentate prin fotografii și grafică. Toate formează caleidoscopul acestei clasificări.

Narcisism în registru biologic este structurat și elaborat de Vlad Ichim și Raluca Stănescu. În acest articol se pune accent pe condițiile necesare care contribuie la apariția narcisismului. Apare foarte insistentă perspectiva neurologiei în raport cu efectele comportamentului social, implicând astfel și domeniul sociologiei. Explică vulnerabilitatea narcisismului și de stresul pe care îl suportă la „conexiunea dintre rețelele sociale” (p. 55), relevând aspectele estimării în acest context.

Mircea Maiorescu se axează pe conceptul lui Freud, analizează narcisismul din punct de vedere al patologiei. Explică reprimarea ca o consecință a ratării determinată de *rătăcire*, *pierdere* și *luatul din greșeală* (vezi: 62). Mecanismele narcisismului în solfegiu psihanalitic este însoțit de fresca din Pompei, de lucrarea artistică a lui Dirck van Baburen. Astfel invenția psihanalitică se conjugă vizual cu imaginile care au fost realizate cronologic în cca 45-79 și în cca 1620.

O cercetare într-un triptic constituie cea semnată de Otilia Eva, Bogdan C.S. Pîrvu: Narcisism în tonalități egolate, Narcisism în tonalități egocentrice, Narcisism în tonalități egoiste. Pentru a iniția cititorul despre diferențele semantice, autorii au analizat deosebirile și similitudinile dintre Glasul tribului și Glasul Cetății.

În rolul de pacient este selectat artistului plastic Andy Warhol, fiindu-i analizată biografia, relațiile în familie, influențele spațiilor și despre pseudoprotecția mamei sale. Imaginile artistului preluate de Ioan Florin Diaconu, fotografiile laboratorului de creație, portretul fotografic – toate contribuie la traseul propus în cercetare, care explică impactul pe care l-a avut publicul interacționând cu individualitatea sa artistică.

Sanda-Maria Ardeleanu și Ioana-Aura Nicolau în studiul *Narcisism în oglinda artistică* se centrează pe filosofia artistului de a accepta acest tumult cotidian. Este investigată și analizată viziunea de creativitate artistică proprie lui Andy Warhol. În cercetare se relevă importanța arte iconice, implicând argumentele timpului când a activat artistul.

Respectivul studiu relevă munca în echipă a analiza narcisismul în mai multe sfere. Transdisciplinaritatea sporește punți dintre arta cuvântului și arta imaginii plastice, muzica și influențele psihice. Sunt taxate diverse discipline în interesul de a contribui la o cercetare de amploare. Asemenea proiecte sunt bine venite, cercetarea biografică se îmbină cu cea fotografică, psihanalitică, mitologică etc. Sunt sigură că va fi fundament pentru noi studii care vor implica cercetători din diferite domenii.

Victoria FONARI,

doctor conferențiar universitar